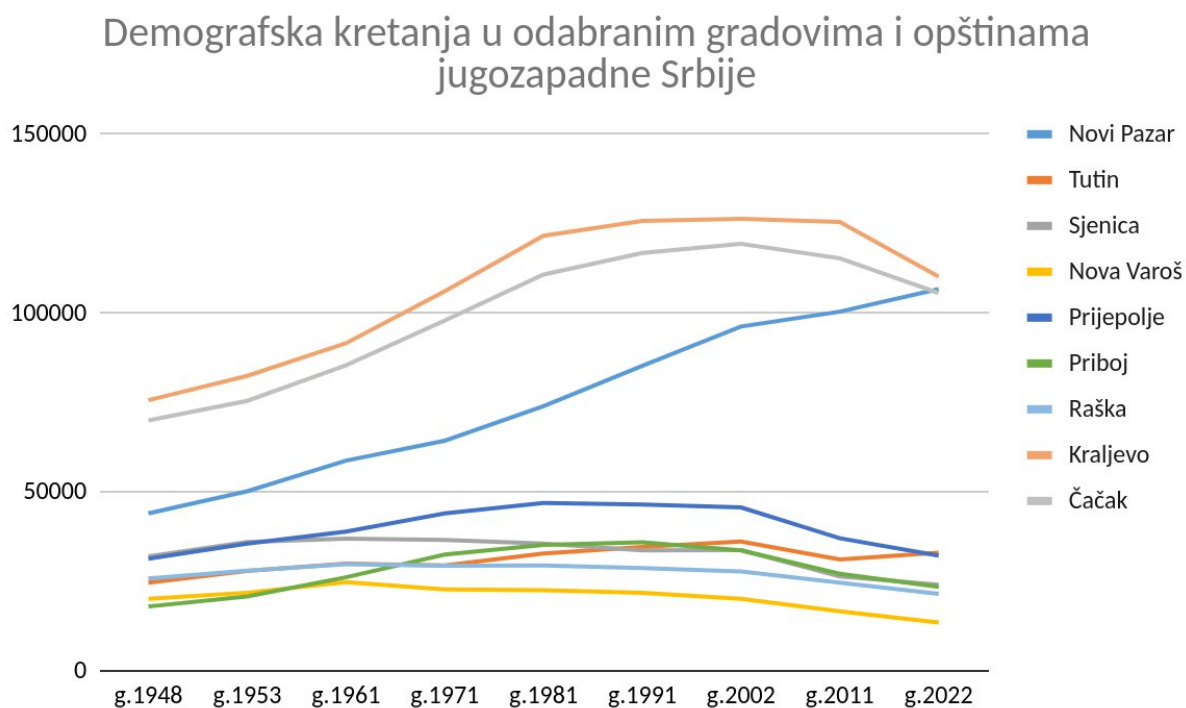

Analiza kretanja najmlađih stanovnika u odabranim gradovima (0–4 godine)

Analizu kretanja najmlađih stanovnika u odabranim gradovima i opštinama jugozapadne Srbije zasnovamo na podacima o ukupnom broju stanovnika po popisima kao i o kretanjima broja najmlađih stanovnika (0-4 godine) po popisima:

	Novi Pazar	Tutin	Sjenica	Nova Varoš	Prijepolje	Priboj	Raška	Kraljevo	Čačak
g.1948	44020	24662	31980	20170	31328	17989	25837	75657	70032
g.1953	50189	27963	36033	21848	35568	20784	28008	82454	75485
g.1961	58777	29959	36950	24770	38925	26147	29856	91579	85439
g.1971	64326	29444	36622	22740	44022	32548	29367	106153	97924
g.1981	74000	32779	35570	22523	46902	35200	29475	121622	110801
g.1991	85249	34631	33681	21812	46525	35951	28747	125772	116808
g.2002	96260	36160	33769	20149	45671	33658	27791	126364	119378
g.2011	100410	31155	26392	16638	37059	27133	24678	125488	115337
g.2022	106720	33053	24083	13507	32214	23514	21498	110196	105612

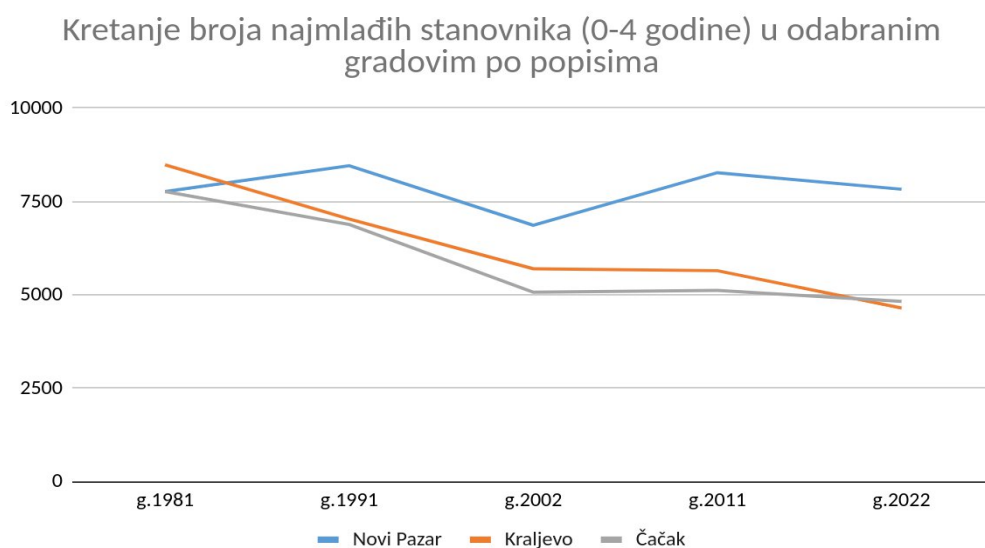
Tabela 1. – Kretanje broja stanovnika po popisima

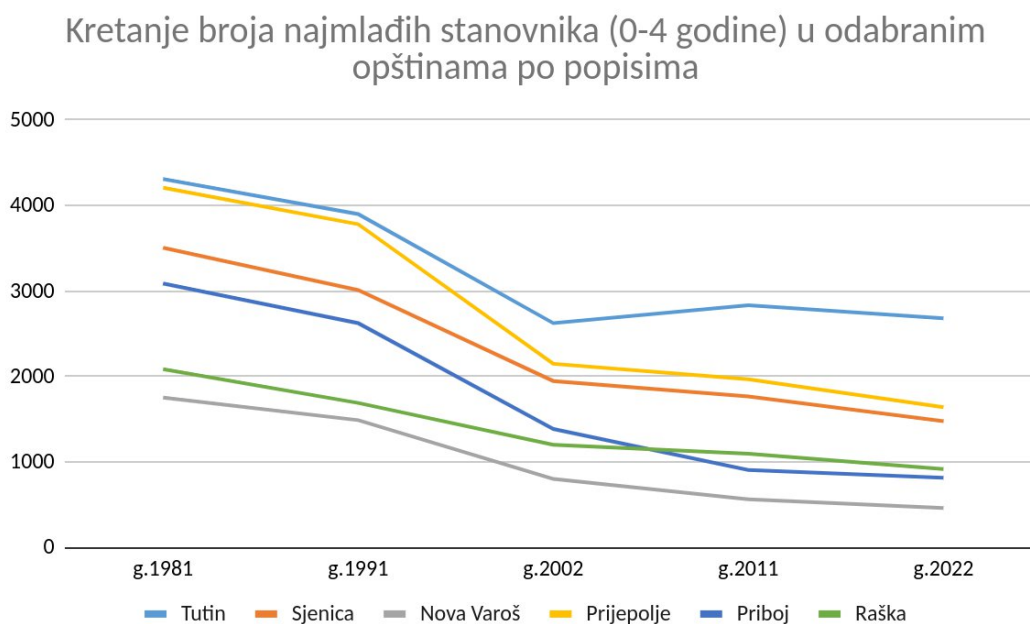
Grafik 1. – Kretanje broja stanovnika po popisima

	Novi Pazar	Tutin	Sjenica	Nova Varoš	Prijepolje	Priboj	Raška	Kraljevo	Čačak
g.1981	7766	4310	3505	1751	4208	3087	2084	8483	7766
g.1991	8457	3899	3010	1488	3780	2624	1689	7028	6885
g.2002	6861	2623	1946	800	2147	1385	1201	5697	5069
g.2011	8271	2833	1766	563	1967	904	1095	5646	5117
g.2022	7828	2679	1477	460	1639	814	915	4646	4823

Tabela 2. –Kretanje broja najmlađih stanovnika (0-4 godine) u odabranim gradovima i opštinama jugozapadne Srbije

Grafik 2.1. – Kretanje broja stanovnika (0-4 godcine) u odabranim gradovima po popisima

Grafik 2.2. – Kretanje broja stanovnika (0-4 godcine) u odabranim opštinama po popisima

I Analiza kretanja najmlađih stanovnika u odabranim gradovima (0–4 godine): Novi Pazar, Kraljevo i Čačak

Ova analiza se fokusira na broj stanovnika starosne grupe 0–4 godine u opštinama Novi Pazar, Kraljevo i Čačak na osnovu podataka iz popisa od 1981. do 2022. godine. Prikazujemo relativne brojeve, indekse, procenite promena i posledice koje se mogu očekivati u budućnosti.

1. Pregled broja stanovnika 0–4 godine po popisima

U nastavku je predstavljena tabela s prikazom broja najmlađih stanovnika odabranih gradova kroz popise:

Grad	1981	1991	2002	2011	2022
Novi Pazar	7.766	8.457	6.861	8.271	7.828
Kraljevo	8.483	7.028	5.697	5.646	4.646
Čačak	7.766	6.885	5.069	5.117	4.823

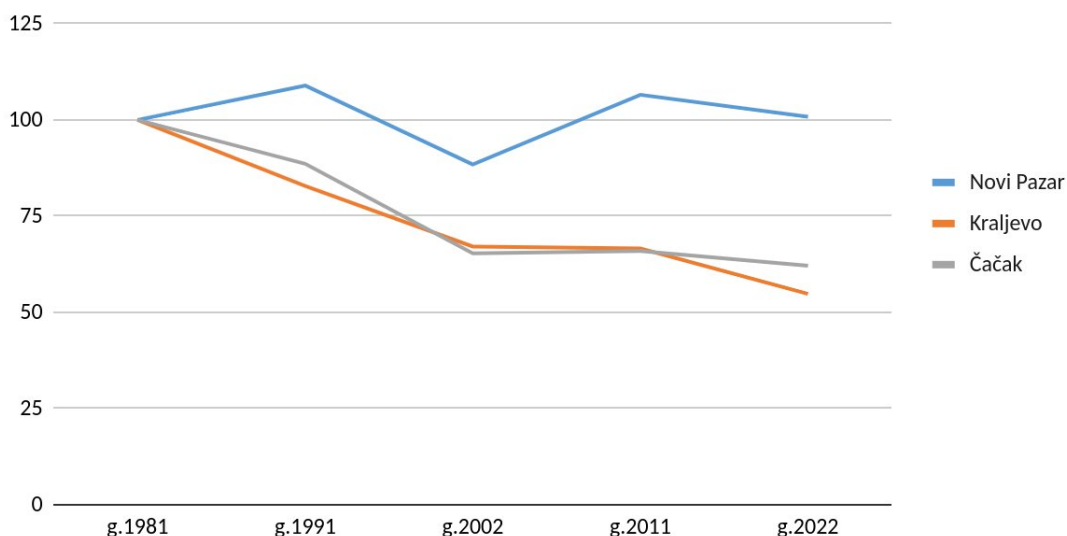
2. Indeksi kretanja broja stanovnika (bazna godina 1981)

U ovom delu se bavimo baznim indeksima gde se kao bazna/ onovna vrednost uzima broj najmlađih stanovnika u 1981. Godini. Indeksi su računati na sledeći način:

Indeks kretanja = (Broj u određenom popisu / Broj iz 1981) × 100

Grad	1981	1991	2002	2011	2022
Novi Pazar	100	108.9	88.4	106.5	100.8
Kraljevo	100	82.8	67.1	66.6	54.8
Čačak	100	88.6	65.3	65.9	62.1

Kretanje broja najmlađih stanovnika (0-4 godine), indeksne promene u odnosu na bazu 1981. godinu, u odabranim gradovima

3. Procenat promene broja stanovnika 0–4 godine

U narednom delu je predstavljena promena po popisima to jest intenzitet promene u periodu između popisa. Vezani indeksi prate promenu iz perioda u period i pokazuju dinamiku promene:

Promena (%) = (Broj u narednom popisu – Broj u prethodnom popisu) / Broj u prethodnom popisu × 100

Grad	1981–1991	1991–2002	2002–2011	2011–2022
Novi Pazar	+8.9%	-18.8%	+20.5%	-5.4%
Kraljevo	-17.2%	-18.9%	-0.9%	-17.7%
Čačak	-11.3%	-26.4%	+0.9%	-5.7%

4. Tumačenje podataka i trendovi

A) Novi Pazar

- **Relativna stabilnost:** Novi Pazar beleži manji pad u broju najmlađih stanovnika u odnosu na Kraljevo i Čačak. Iako je 2002. godine zabeležen pad, u narednom popisu (2011) broj dece se oporavio (+20,5%).
- **Specifična demografija:** Tradicionalno visoka stopa nataliteta i mlađa populacija doprinose relativnoj stabilnosti.
- **Trend:** U poslednjem periodu (2011–2022) broj dece opada (-5,4%), što može ukazivati na početak stagnacije prirodnog priraštaja.

B) Kraljevo

- **Stalni pad:** Kraljevo beleži kontinuirani pad broja dece u grupi 0–4 godine. Broj je opao za **45,2%** od 1981. do 2022. godine.
- **Migracije i starenje:** Odlazak mladih porodica u urbanije centre i inostranstvo, kao i starenje populacije, glavni su uzroci ovih promena.
- **Trend:** Ako se ovaj trend nastavi, broj dece će do 2031. pasti ispod 4.000.

C) Čačak

- **Pad nataliteta:** Čačak beleži smanjenje broja dece za **37,9%** od 1981. godine. Najveći pad je zabeležen između 1991. i 2002. godine (-26,4%).
- **Blaga stabilizacija:** Posle velikog pada, broj dece u grupi 0–4 godine beleži blaži pad u poslednjem periodu (-5,7% od 2011. do 2022.).
- **Trend:** Predviđa se da će broj dece do 2031. pasti ispod 4.500, sa daljom depopulacijom u narednim decenijama.

5. Posledice pada broja najmlađih stanovnika

- **Starenje populacije:** Manji broj najmlađih generacija ubrzava starenje populacije. Ovo će povećati pritisak na zdravstveni i penzioni sistem, posebno u Kraljevu i Čačku.
- **Smanjenje radno sposobne populacije:** Manji broj dece danas znači manji broj radno sposobnih ljudi u budućnosti. Ovo će negativno uticati na lokalne ekonomije.
- **Depopulacija:** Ako se trenutni trendovi nastave, očekuje se dalji pad ukupnog broja stanovnika u ovim gradovima, posebno u Kraljevu i Čačku.
- **Gubitak ekonomskog potencijala:** Manji broj mladih porodica vodi ka gubitku ljudskog kapitala i smanjenju produktivnosti.

6. Učešće grupe 0–4 godine u ukupnom broju stanovnika

Analiza u nastavku uključuje udeo starosne grupe 0–4 godine u odnosu na ukupnu populaciju u Novom Pazaru, Kraljevu i Čačku kroz popise od 1981. do 2022. godine. Prikazani su procenti, trendovi i posledice ovih promena.

Udeo (%) = (Broj stanovnika u grupi 0–4 godine/Ukupan broj stanovnika) × 100

Grad	1981 (%)	1991 (%)	2002 (%)	2011 (%)	2022 (%)
Novi Pazar	10.49%	9.92%	7.13%	8.24%	7.34%
Kraljevo	6.98%	5.59%	4.51%	4.50%	4.22%
Čačak	7.01%	5.90%	4.25%	4.43%	4.57%

7. Indeksi učešća grupe 0–4 godine u ukupnom broju stanovnika (bazna godina 1981)

U ovom delu se bavimo baznim indeksima gde se kao bazna/ onovna vrednost uzima udeo najmađih stanovnika u popisu 1981. godini. Indeksi su računati na sledeći naćin:

$$\text{Indeks} = (\text{Udeo u datom popisu} / \text{Udeo iz 1981}) \times 100$$

Grad	1981	1991	2002	2011	2022
Novi Pazar	100	94.5	68.0	78.6	70.0
Kraljevo	100	80.1	64.6	64.5	60.5
Ćaćak	100	84.2	60.6	63.2	65.2

8. Procentualna promena učešća kroz popise

U narednom delu je predstavljena promena učešća najmlađe populacije (0-4 godine) po popisima, to jest, intenzitet promene učešća najmlađe populacije u periodu između popisa. Vezani indeksi prate promenu iz perioda u period i pokazuju dinamiku promene:

$$\text{Promena (\%)} = ((\text{Udeo u narednom popisu} - \text{Udeo u prethodnom popisu}) / \text{Udeo u prethodnom popisu}) \times 100$$

Grad	1981–1991	1991–2002	2002–2011	2011–2022
Novi Pazar	-5.4%	-28.4%	+16.4%	-10.9%
Kraljevo	-19.9%	-19.3%	-0.2%	-6.4%
Ćaćak	-15.8%	-28.1%	+4.6%	+3.2%

9. Tumaćenje podataka i trendovi

A) Novi Pazar

- **Veći udeo dece u ukupnoj populaciji:** Novi Pazar tradicionalno ima veći udeo dece (oko 7–10%), što je rezultat visokog nataliteta i mlađe starosne strukture. Međutim, pad je evidentan, posebno između 1991. i 2002. godine (-28,4%).
- **Stabilizacija u poslednjoj deceniji:** Poslednje dve decenije pokazuju relativnu stabilizaciju učešća, ali trend opadanja ukazuje na postepeni pad prirodnog priraštaja.

B) Kraljevo

- **Kontinuirani pad učešća:** Udeo najmlađih opada od 1981. godine i sada iznosi samo 4,22%. Ovaj pad odražava starenje populacije i odlazak mladih porodica.
- **Migracije i smanjenje rađanja:** Migracije mladih ka većim gradovima i inostranstvu, uz smanjenje nataliteta, glavni su razlozi za pad učešća.

C) Čačak

- **Postepen pad, ali blaga stabilizacija:** Udeo dece u Čačku opao je sa 7,01% (1981) na 4,57% (2022). Međutim, poslednjih godina (2011–2022) dolazi do blagog povećanja učešća (+3,2%).
- **Trend:** Iako je udeo blago porastao, apsolutni broj dece opada, što ukazuje na dublje demografske izazove.

10. Posledice za budućnost

A) Starenje populacije:

Pad učešća najmlađih generacija ubrzava proces starenja populacije u sva tri grada. Ovo će izazvati povećan pritisak na zdravstvene i socijalne usluge, posebno u Kraljevu i Čačku, gde je pad učešća najizraženiji.

B) Smanjenje radne snage:

Manji udeo dece danas znači manji broj radno sposobnih stanovnika u budućnosti. Ovo će negativno uticati na lokalne ekonomije i sposobnost ovih gradova da održavaju svoje socijalne sisteme.

C) Depopulacija:

Ako se trendovi nastave, očekuje se dalji pad broja stanovnika u Kraljevu i Čačku, dok će Novi Pazar beležiti sporiji pad zahvaljujući povoljnijoj demografskoj strukturi.

11. Demografski izazovi i učešće najmlađih u populaciji: Novi Pazar, Kraljevo i Čačak

Analiza demografskih podataka za Novi Pazar, Kraljevo i Čačak jasno ukazuje na zabrinjavajući pad broja i udela najmlađih stanovnika (0–4 godine) u ukupnom broju stanovnika tokom poslednjih decenija. Ova grupa, koja je ključni pokazatelj nataliteta i buduće radne snage, beleži postepeni pad u apsolutnim brojevima i procentualnom udelu u ukupnom stanovništvu. Ova promena ima dalekosežne posledice na buduću ekonomsku i društvenu održivost ovih gradova.

Broj najmlađih stanovnika u sva tri grada opada od 1981. do 2022. godine, sa izuzetkom Novog Pazara, gde se beleži blaži pad zahvaljujući mlađoj populaciji i tradicionalno višim stopama nataliteta. Nasuprot tome, Kraljevo i Čačak pokazuju drastično smanjenje broja dece u ovoj grupi.

Novi Pazar

Udeo grupe 0–4 godine smanjen je sa 10,49% (1981) na 7,34% (2022). Relativna stabilnost posledica je specifične demografske dinamike, ali i ovde su evidentni izazovi, sa padom od 5,4% između 2011. i 2022.

Kraljevo

Kraljevo beleži kontinuirani pad broja najmlađih, sa 8.483 (1981) na samo 4.646 (2022), što je smanjenje od 45,2%. Udeo ove grupe u ukupnoj populaciji opada sa 6,98% (1981) na 4,22% (2022). Ovaj trend je rezultat smanjenja nataliteta, migracija i starenja populacije, što ozbiljno ugrožava demografsku stabilnost grada.

Čačak

Čačak beleži pad broja dece sa 7.766 (1981) na 4.823 (2022), što predstavlja smanjenje od 37,9%. Udeo najmlađih u ukupnoj populaciji opao je sa 7,01% (1981) na 4,57% (2022). Iako je pad bio blaži poslednjih decenija, apsolutni brojevi pokazuju kontinuirano opadanje.

Uzroci demografskih promena

1. **Smanjenje nataliteta:** Sve tri opštine prate širi trend u Srbiji gde porodice imaju manje dece, što je posledica ekonomskih uslova, promena životnih stilova i odlaganja roditeljstva.
1. **Migracije:** Mladi ljudi i porodice odlaze u urbanije centre i inostranstvo u potrazi za boljim uslovima, što dodatno smanjuje natalitet i demografski potencijal.
1. **Starenje populacije:** Manji broj mladih znači sve manji bazen za budući priraštaj, dok udeo starijih raste, što povećava pritisak na socijalne i zdravstvene sisteme.

12. Preporuke za buduće mere

Podrška porodicama:

- Subvencije za roditelje i decu.
- Uvođenje besplatnih vrtića i podrške za mlade roditelje.
- Poreske olakšice za porodice sa više dece.

Razvoj lokalne ekonomije:

- Kreirati radna mesta i podsticati lokalno preduzetništvo.
- Privući investicije kako bi se smanjio odlazak mladih porodica.

Migraciona politika:

- Programi za povratak porodica iz dijaspor.
- Pružiti stambene subvencije za mlade porodice.

Razvoj infrastrukture za decu:

- Ulaganje u obrazovne i zdravstvene ustanove.
- Poboljšanje kvaliteta života za mlade porodice.

13. Zaključak

Pad broja i udela najmlađih stanovnika u Novom Pazaru, Kraljevu i Čačku ukazuje na duboke demografske probleme. Dok Novi Pazar zahvaljujući svojoj specifičnoj demografiji beleži blaži pad, situacija u Kraljevu i Čačku predstavlja ozbiljan izazov za budući razvoj. Bez strateških intervencija usmerenih na podsticanje nataliteta, zadržavanje mladih porodica i poboljšanje lokalnih ekonomskih uslova, ovi gradovi će se suočiti s ubrzanim starenjem, depopulacijom i smanjenjem ekonomskog potencijala. Sada je pravi trenutak za implementaciju sveobuhvatnih

demografskih politika kako bi se preokrenuli negativni trendovi i osigurao održiv razvoj ovih sredina.

Analiza učešća najmlađih generacija u ukupnom broju stanovnika pokazuje zabrinjavajući pad učešća u Kraljevu i Čačku, dok Novi Pazar zadržava relativno viši udeo. Ipak, svi gradovi beleže trend opadanja, što ukazuje na ozbiljne demografske izazove.

II Analiza kretanja najmlađih stanovnika (0–4 godine): Tutin, Sjenica, Nova Varoš, Prijepolje, Priboj i Raška

Ova analiza se fokusira na broj stanovnika starosne grupe 0–4 godine u opštinama Tutin, Sjenica, Nova Varoš, Prijepolje, Priboj i Raška na osnovu podataka iz popisa od 1981. do 2022. godine. Prikazujemo relativne brojeve, indekse kretanja, procenite promena i posledice ovih trendova u budućnosti.

1. Pregled broja stanovnika u grupi 0–4 godine po popisima

U nastavku je predstavljena tabela sa prikazom broja najmlađih stanovnika odabranih opština kroz popise:

Opština	1981	1991	2002	2011	2022
Tutin	4.310	3.899	2.623	2.833	2.679
Sjenica	3.505	3.010	1.946	1.766	1.477
Nova Varoš	1.751	1.488	800	563	460
Prijepolje	4.208	3.780	2.147	1.967	1.639
Priboj	3.087	2.624	1.385	904	814
Raška	2.084	1.689	1.201	1.095	915

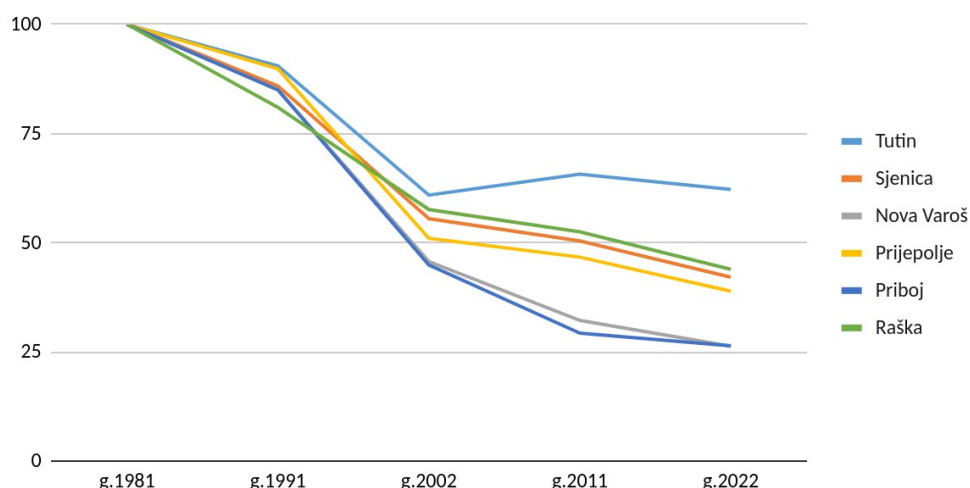
2. Indeksi kretanja broja stanovnika (bazna godina 1981)

U ovom delu se bavimo baznim indeksima gde se kao bazna/ onovna vrednost uzima broj najmađih stanovnika u 1981. Godini. Indeksi su računati na sledeći način:

$$\text{Indeks} = (\text{Broj u datom popisu} / \text{Broj iz 1981}) \times 100$$

Opština	1981	1991	2002	2011	2022
Tutin	100	90.5	60.9	65.7	62.2
Sjenica	100	85.9	55.5	50.4	42.1
Nova Varoš	100	85.0	45.7	32.2	26.3
Prijepolje	100	89.8	51.0	46.7	38.9
Priboj	100	85.0	44.9	29.3	26.4
Raška	100	81.0	57.6	52.5	43.9

Kretanje broja najmlađih stanovnika (0-4 godine), indeksne promene u odnosu na baznu 1981. godinu, u odabranim opštinama

3. Procentualna promena broja stanovnika kroz popise

U narednom delu je predstavljena promena po popisima to jest intenzitet promene u periodu između popisa. Vezani indeksi prate promenu iz perioda u period i pokazuju dinamiku promene:

Promena (%) = (Broj u narednom popisu – Broj u prethodnom popisu) / Broj u prethodnom popisu × 100

Opština	1981–1991	1991–2002	2002–2011	2011–2022
Tutin	-9.5%	-32.7%	+8.0%	-5.4%
Sjenica	-14.1%	-35.4%	-9.2%	-16.4%
Nova Varoš	-15.0%	-46.2%	-29.6%	-18.3%
Prijepolje	-10.2%	-43.2%	-8.4%	-16.6%
Priboj	-15.0%	-47.2%	-34.7%	-10.0%
Raška	-19.0%	-28.9%	-8.8%	-16.4%

4. Tumačenje podataka i trendovi

A) Tutin

- **Blagi pad u odnosu na druge opštine:** Tutin beleži blaži pad broja najmlađih stanovnika zahvaljujući tradicionalno višem natalitetu. Broj dece opao je za **37,8%** između 1981. i 2022. godine, ali je između 2002. i 2011. zabeležen čak i blagi porast (+8,0%).
- **Trend:** U poslednjem periodu (2011–2022) broj dece opao je za 5,4%, što ukazuje na početak stabilizacije, ali i dalje pad broja rođenih.

B) Sjenica

- **Konstantan pad:** Broj dece u Sjenici opao je za **57,9%** od 1981. do 2022. godine, što ukazuje na značajno smanjenje prirodnog priraštaja.

- **Trend:** Između 2011. i 2022. broj dece opao je za dodatnih 16,4%, što pokazuje ubrzani pad nataliteta.

C) Nova Varoš

- **Dramatičan pad:** Nova Varoš beleži najveći pad broja najmlađih stanovnika u regionu, sa 1.751 (1981) na samo 460 (2022), što je smanjenje od **73,7%**.
- **Trend:** Ovaj pad ukazuje na ubranu depopulaciju i starenje populacije.

D) Prijepolje

- **Značajan pad:** Broj najmlađih opao je za **61,1%** između 1981. i 2022. godine. Glavni uzrok je kombinacija niskog nataliteta i migracija.
- **Trend:** Pad od 16,6% između 2011. i 2022. ukazuje na nastavak depopulacije.

E) Priboj

- **Najveći relativni pad:** Priboj beleži pad od **73,6%**, što je slično trendu u Novoj Varoši. Ovo ukazuje na kritičan gubitak mladih porodica i novorođenih.
- **Trend:** U poslednjem periodu broj dece opao je za 10%, što ukazuje na nastavak negativnog trenda.

F) Raška

- **Stalni pad, ali blaži nego u Priboju i Novoj Varoši:** Broj najmlađih opao je za **56,1%** između 1981. i 2022. godine.
- **Trend:** U poslednjoj deceniji beleži se pad od 16,4%, što ukazuje na ozbiljne demografske izazove.

5. Posledice za budućnost

- **Ubrzano starenje populacije:** Pad broja najmlađih generacija ubrzava proces starenja, posebno u Novoj Varoši, Priboju i Sjenici. Ovo će povećati pritisak na zdravstvene i socijalne sisteme.
- **Smanjenje radne snage:** Sve opštine suočiće se sa smanjenjem radno sposobnog stanovništva, što će negativno uticati na lokalne ekonomije.
- **Depopulacija:** Opštine poput Nove Varoši, Priboja i Sjenice beležiće dodatni pad populacije, dok će Tutin i dalje zadržavati relativno viši natalitet.

6. Udeo grupe 0–4 godine u ukupnom broju stanovnika po popisima

Analiza u nastavku uključuje udeo starosne grupe 0–4 godine u odnosu na ukupnu populaciju u tutinu, Sjenici, Nova Varoš, Prijepolje, Priboj i Raška kroz popise od 1981. do 2022. godine. Prikazani su procenti, trendovi i posledice ovih promena.

Udeo (%) = (Broj stanovnika u grupi 0–4 godine/Ukupan broj stanovnika) × 100

Opština	1981 (%)	1991 (%)	2002 (%)	2011 (%)	2022 (%)
Tutin	13.15%	11.26%	7.25%	9.09%	8.11%
Sjenica	9.85%	8.94%	5.77%	6.69%	6.13%
Nova Varoš	7.78%	6.82%	3.97%	3.38%	3.41%
Prijepolje	8.97%	8.13%	4.70%	5.31%	5.09%
Priboj	8.77%	7.30%	4.11%	3.33%	3.46%
Raška	7.07%	5.88%	4.32%	4.44%	4.26%

7. Indeksi učešća grupe 0–4 godine (bazna godina 1981)

U ovom delu se bavimo baznim indeksima gde se kao bazna/ onovna vrednost uzima udeo najmađih stanovnika u popisu 1981. godini. Indeksi su računati na sledeći način:

Indeks = (Udeo u datom popisu/Udeo iz 1981) × 100

Opština	1981	1991	2002	2011	2022
Tutin	100	85.6	55.1	69.1	61.6
Sjenica	100	90.8	58.6	67.9	62.2
Nova Varoš	100	87.6	51.0	43.4	43.8
Prijepolje	100	90.7	52.4	59.3	56.7
Priboj	100	83.2	46.9	38.0	39.4
Raška	100	83.2	61.1	62.8	60.3

8. Procentualna promena učešća kroz popise

U narednom delu je predstavljena promena učešća najmlađe populacije (0-4 godine) po popisima, to jest, intenzitet promene učešća najmlađe populacije u periodu između popisa. Vezani indeksi prate promenu iz perioda u period i pokazuju dinamiku promene:

Promena (%) = ((Udeo u narednom popisu – Udeo u prethodnom popisu) / Udeo u prethodnom popisu) × 100

Opština	1981–1991	1991–2002	2002–2011	2011–2022
Tutin	-14.4%	-35.7%	+19.9%	-10.8%
Sjenica	-9.2%	-35.5%	+15.9%	-8.7%
Nova Varoš	-12.4%	-41.8%	-14.9%	+0.9%
Prijepolje	-9.3%	-42.3%	+12.7%	-4.1%
Priboj	-16.8%	-43.6%	-19.1%	+3.9%
Raška	-16.8%	-26.5%	+2.8%	-4.1%

9. Tumačenje podataka i trendovi

A) Tutin

- **Veći udeo dece nego u drugim opštinama:** Udeo grupe 0–4 godine u Tutinu je značajno veći nego u ostalim opštinama, što je posledica višeg nataliteta i povoljnije starosne strukture. Ipak, udeo se smanjio sa 13,15% (1981) na 8,11% (2022).
- **Trend:** Poslednje dve decenije pokazuju blagu stabilizaciju, ali pad je i dalje prisutan.

B) Sjenica

- **Stalni pad učešća:** Udeo grupe 0–4 godine opao je sa 9,85% (1981) na 6,13% (2022). Ovo ukazuje na postepeno smanjenje nataliteta i rast učešća starijih generacija.
- **Trend:** Blagi oporavak zabeležen je između 2002. i 2011. (+15,9%), ali udeo i dalje opada.

C) Nova Varoš

- **Najmanji udeo:** Udeo najmlađih u ukupnom broju stanovnika opao je sa 7,78% (1981) na 3,41% (2022), što je drastičan pad od **56,2%**. Ovo odražava snažnu depopulaciju i smanjenje rađanja.
- **Trend:** Iako je pad usporen u poslednjem periodu, opštine poput Nove Varoši suočavaju se sa velikim demografskim izazovima.

D) Prijepolje

- **Značajan pad učešća:** Udeo grupe 0–4 godine opao je sa 8,97% (1981) na 5,09% (2022). Iako je pad u poslednje dve decenije bio sporiji, učešće je i dalje u opadanju.
- **Trend:** Blagi oporavak između 2002. i 2011. nije bio održiv, a pad se nastavio.

E) Priboj

- **Najveći pad:** Udeo grupe 0–4 godine opao je sa 8,77% (1981) na 3,46% (2022), što je smanjenje od **60,6%**. Ovo je posledica intenzivnih migracija i niskog nataliteta.
- **Trend:** Poslednje dve decenije ukazuju na usporavanje pada, ali udeo je i dalje nizak.

F) Raška

- **Blagi pad, ali manji nego u Priboju i Novoj Varoši:** Udeo najmlađih opao je sa 7,07% (1981) na 4,26% (2022), što ukazuje na postepeno smanjenje nataliteta.
- **Trend:** Blaga stabilizacija između 2002. i 2011. (+2,8%) nije bila dovoljna da preokrene negativan trend.

10. Posledice za budućnost

- **Ubrzano starenje populacije:** Pad učešća najmlađih generacija ubrzava proces starenja, posebno u Novoj Varoši, Priboju i Sjenici, gde su demografski problemi najizraženiji. Ovo će povećati pritisak na zdravstvene i penzione sisteme.
- **Smanjenje radne snage:** Sve opštine će se suočiti sa manjkom radno sposobnih ljudi, što će negativno uticati na lokalne ekonomije.
- **Depopulacija:** Opštine poput Nove Varoši i Priboja beležiće dalje smanjenje ukupne populacije, dok će Tutin i Sjenica usporiti pad zahvaljujući višim natalitetnim stopama.

11. Demografski izazovi i učešće najmlađih u opštinama Tutin, Sjenica, Nova Varoš, Prijepolje, Priboj i Raška

Na osnovu podataka o kretanju broja stanovnika starosne grupe 0–4 godine i njihovom udelu u ukupnom stanovništvu, analizirane su demografske promene za svaku opštinu pojedinačno, opšti trendovi, kao i poređenja među opštinama.

Tutin

- **Promene kroz vreme:** Tutin beleži blaži pad broja najmlađih stanovnika u poređenju sa ostalim opštinama. Broj dece u grupi 0–4 godine opao je sa 4.310 (1981) na 2.679 (2022), što je smanjenje od **37,8%**. Udeo ove grupe u ukupnom broju stanovnika opao je sa 13,15% (1981) na 8,11% (2022).
- **Demografski faktori:** Tradicionalno viši natalitet i mlađa populacija doprineli su relativno većem udelu dece u ukupnoj populaciji u poređenju sa drugim opštinama. Ipak, pad je evidentan zbog migracija mladih porodica i promena u reproduktivnim navikama.

Sjenica

- **Promene kroz vreme:** Sjenica beleži kontinuiran pad broja dece. Broj stanovnika starosne grupe 0–4 godine opao je sa 3.505 (1981) na 1.477 (2022), što predstavlja smanjenje od **57,9%**. Udeo grupe 0–4 godine opao je sa 9,85% na 6,13% u istom periodu.
- **Demografski faktori:** Smanjenje nataliteta i značajan odlazak mladih porodica u veće gradove i inostranstvo glavni su uzroci ovog trenda.

Nova Varoš

- **Promene kroz vreme:** Nova Varoš beleži najdramatičniji pad broja najmlađih stanovnika među analiziranim opštinama. Broj dece opao je sa 1.751 (1981) na samo 460 (2022), što predstavlja pad od **73,7%**. Udeo grupe 0–4 godine opao je sa 7,78% (1981) na 3,41% (2022).
- **Demografski faktori:** Ova opština se suočava sa intenzivnom depopulacijom, migracijama mladih i niskim natalitetom. Starenje populacije dodatno ugrožava demografsku stabilnost.

Prijepolje

- **Promene kroz vreme:** Broj dece u Prijepolju opao je sa 4.208 (1981) na 1.639 (2022), što predstavlja smanjenje od **61,1%**. Udeo grupe 0–4 godine opao je sa 8,97% (1981) na 5,09% (2022).
- **Demografski faktori:** Smanjenje nataliteta i migracije ključni su uzroci demografskih promena. Iako je zabeležen blagi oporavak između 2002. i 2011, trend pada je nastavljen.

Priboj

- **Promene kroz vreme:** Priboj beleži pad broja najmlađih stanovnika sa 3.087 (1981) na 814 (2022), što predstavlja smanjenje od **73,6%**. Udeo grupe 0–4 godine opao je sa 8,77% na 3,46%.
- **Demografski faktori:** Intenzivne migracije i niska stopa nataliteta glavni su uzroci ovog trenda. Opština beleži jedan od najvećih padova u regionu.

Raška

- **Promene kroz vreme:** Broj dece u Raški opao je sa 2.084 (1981) na 915 (2022), što predstavlja smanjenje od **56,1%**. Udeo grupe 0–4 godine opao je sa 7,07% (1981) na 4,26% (2022).
- **Demografski faktori:** Raška beleži manji pad u odnosu na Priboj i Novu Varoš, ali i dalje ima izražen problem smanjenja broja mladih porodica i nataliteta.

Opšta situacija za sve odabrane opštine

Sve opštine beleže pad broja najmlađih stanovnika i njihovog učešća u ukupnom broju stanovnika, što odražava opšti trend smanjenja nataliteta, migracija i starenja populacije u Srbiji. Tutin ima relativno povoljniju situaciju, dok su Nova Varoš i Priboj u najkritičnijem stanju. Glavni uzroci ovih trendova uključuju:

- **Nizak natalitet:** Manji broj dece po porodici odražava širi trend u Srbiji.
- **Migracije:** Mladi odlaze u veće gradove i inostranstvo, što dodatno smanjuje broj novorođenih.
- **Starenje populacije:** Pad broja mladih generacija ubrzava proces starenja, povećavajući udeo starijih od 60 godina.

Poređenje trendova među opštinama

- **Tutin:** Najmanji relativni pad broja dece i učešća grupe 0–4 godine zahvaljujući višem natalitetu.
- **Sjenica i Raška:** Beleže umeren pad, ali i dalje pokazuju zabrinjavajuće trendove smanjenja nataliteta i migracija.
- **Nova Varoš i Priboj:** Ove opštine beleže najveći pad broja dece i najniže udele grupe 0–4 godine, što ukazuje na kritičnu demografsku situaciju.

- **Prijepolje:** Nalazi se između Tutina i kritičnih opština poput Priboja, ali sa izraženim padom populacije.

Relevantni komentari

- **Uticaj migracija:** Intenzivna migracija mladih ljudi iz manjih opština ključni je uzrok demografskih problema, posebno u Novoj Varoši i Priboju.
- **Zavisnost od lokalne ekonomije:** Ekonomska stagnacija u ovim opštinama dodatno podstiče odlazak mladih i smanjenje nataliteta.
- **Potreba za hitnim merama:** Bez strateških intervencija, opštine poput Nove Varoši i Priboja suočiću se sa neodrživom demografskom situacijom.

12. Preporuke za buduće mere

Podsticanje nataliteta:

- Subvencije za roditelje i besplatni vrtići.
- Podrška porodicama sa troje i više dece.

Zadržavanje mladih porodica:

- Kreiranje radnih mesta i povoljnijih uslova za život.
- Stambene subvencije za mlade porodice.

Migraciona politika:

- Poticaji za povratak mladih iz inostranstva.

Razvoj infrastrukture:

- Ulaganje u obrazovanje, zdravstvo i lokalnu privredu kako bi se povećao kvalitet života.

13. Zaključak

Sve analizirane opštine suočavaju se sa ozbiljnim demografskim izazovima. Dok Tutin ima relativno povoljniju situaciju, većina opština beleži zabrinjavajuće smanjenje broja najmlađih stanovnika i njihovog učešća u ukupnoj populaciji. Bez ciljanih politika za podsticanje nataliteta, zadržavanje mladih porodica i revitalizaciju lokalnih ekonomija, ovi trendovi će se nastaviti, dodatno ugrožavajući demografsku i ekonomsku održivost ovih zajednica.

Udeo najmlađih stanovnika (0–4 godine) u opštinama Tutin, Sjenica, Nova Varoš, Prijepolje, Priboj i Raška značajno se smanjio u poslednjih 40 godina. Dok Tutin beleži relativno viši udeo zahvaljujući povoljnijim natalitetnim trendovima, opštine poput Nove Varoši i Priboja suočavaju se s kritičnim smanjenjem učešća najmlađih generacija. Bez hitnih mera za podsticanje nataliteta, zadržavanje mladih porodica i unapređenje lokalnih ekonomija, ove opštine će se suočiti sa dodatnim demografskim, ekonomskim i društvenim izazovima.